

TEMA DE PROIECTARE

pentru

REABILITAREA ANSAMBLULUI ISTORIC :

MĂNĂSTIREA ORTODOXĂ SÂRBĂ,

cu hramul „ÎNĂLȚAREA DOMNULUI” (lăcașul „Sfântului Sava”)

COMUNA SOCOL , SAT BAZIAȘ

JUDEȚ CARAȘ SEVERIN

Înscris în Lista monumentelor istorice 2009 sub cod: CS-II-a-A-10972 ,
compus din :

(biserica (CS-II-m-A-10972.01), chilii -ruine(CS-II-m-A-10972.02)-
zid de incintă (CS-II-m-A-10972.03)

1. ELEMENTE DE RECUNOAȘTERE ALE ANSAMBLULUI:

1.1. **DENUMIRE:** Mănăstirea Ortodoxă Sârbă ,
cu hramul „Înălțarea Domnului” (Lăcașul „Sfântului Sava”) Baziaș- Județ
Caraș Severin

Acest obiectiv se regăsește și sub alte denumiri, astfel:

-1. Mănăstirea sârbească „Sf. Sava” – în lista monumentelor istorice 2009
MCC

-2. Biserica Grecească Răsăriteană din Baziaș, în toate extrasele de
carte funciară ale imobilelor intravilane 30078:30077: 30076:

30074:30075:30072:30069: 30070:30071: 30073:30079- Socol

-3. Mănăstirea Baziaș – în Titlul de proprietate nr.37947/ 28.08.2002
ale imobilelor extravilane

1.2. **LOCALIZARE :** în centrul localității Baziaș, comuna Socol,
Județ Caraș Severin , cu acces din DN 57 A, la borna kilometrică
19 km +300 m și borna fluvială 1073

1.3. **FUNCȚIUNEA ANTERIOARĂ:**

- mănăstire compusă din biserică+ conac(chilii) + împrejmuire

1.3. **FUNCȚIUNEA ACTUALĂ:**

- mănăstire (biserica + chilie + împrejmuire)

Pe amplasament am inventariat următoarele imobile:

-clădirea bisericii, avînd probleme legate de stabilitate și siguranța în
exploatare

-clădirea conacului (chilii) refăcută în ultimii ani , prin contribuția Episcopiei Sârbe din Timișoara, fără implicarea specialiștilor
-împrejmuirea , realizată parțial din piatră, parțial din cărămidă + panouri confecție metalică

De asemenea, pe terenul proprietate al mănăstirii, s-a construit cca în anii 1980 o casă parter, cu destinație de locuire, aparținând unei persoane fizice – terenul a fost atribuit de Primăria Socol, în perioada când acesta aparținea Statului Român

Tot pe teren se mai află: o fântână + pompă hidrofor, o fosă septică, un post de transformare la stîlp, o linie de medie tensiune, un ogaș

1.4 FUNCȚIUNEA PROPUȘĂ: se păstrează funcțiunea de mănăstire, cu propunerea reabilitării întregului ansamblu.

La întocmirea prezentei teme de proiectare, a fost consultata Episcopia Ortodoxă Sârbă, cu sediul la Timișoara, reprezentată de Episcopul și Pr. Vicar al acesteia.

Reabilitarea va consta în:

1. consolidarea și restaurarea clădirii bisericii mănăstirii

-se va expertiza construcția și se vor lua măsuri imediate pentru consolidarea bolții cilindrice a naosului, care prezintă fisuri în cheia de boltă, pe toată lungimea ei

-lucrări pentru stoparea infiltrațiilor , care au afectat atât interiorul cât și exteriorul bisericii

-expertizarea artistică a clădirii prin studierea succesiunii straturilor de finisaj interior, pentru depistarea eventualelor etape de pictare ale acesteia

-refacerea finisajelor interioare în spiritul monumentului (pardoseli din piatră, tîmplării din lemn sau piatră în corpul vechi și din lemn în corpul clopotniței)

-refacerea șarpantei existente, cu păstrarea actualei configurații, acoperirea realizată cu tablă din cupru

-lucrări de instalații electrice și termice

-refacerea integrală a picturii interioare

-amplasarea pieselor de mobilier –Sf. Masă pe un picior, strane în 6 colțuri, stasidii

2. restudierea prezenței volumetrice a prezentelor chilii și a conacului Episcopului, precum și a materialelor de finisaj

-proiectantul poate opta pentru o intervenție de prelucrare a prezentei construcții sau de refacere a ei în spiritul monumentului bisericii, cu

refuncționalizare judicioasă și măsura controlată a proporțiilor, păstrând destinația de conac

-materialele de finisaj vor fi similare celor aplicate la clădirea bisericii

-acoperirea se va realiza din tablă de cupru

3. realizarea unui corp nou de clădire, în continuarea chiliilor, legată de acestea printr-o articulație (pergolă, planșeu), care să cuprindă o prispă pentru credincioși, vestibul, oficiu, precum și grupuri sanitare pe sexe la subsol (persoanele cu handicap, vor folosi grupul sanitar existent în clădirea chiliilor). Podul se va putea funcționaliza ca spațiu de cazare pentru public. Dimensiunea extinderii de cca 7,65m x 18,0 m, nu va depăși aliniamentul clădirii conacului. Prezența volumetrică va fi ponderată, pentru a nu concura clădirea bisericii.

4. realizarea extinderii proprietății mănăstirești prin concesionarea unei suprafețe de teren de 150 mp, amplasată în zona intrării în incintă, necesară realizării unui turn-poartă de acces în incinta mănăstirii, precum și materializarea unei împrejurimi din zidărie de piatră aparentă, cu $h = 1,8$ m

5. realizarea împrejurimii generale din zidărie de piatră pentru întreaga incintă a mănăstirii (fără terenul atribuit de către Primăria Socol unei persoane fizice în anul 1980, pe care este construită o casă- parter), cu implantarea în aceasta desfășurare a porților pentru acces carosabil, precum și a celor pentru acces pietonal. Lungime estimată a împrejurimii noi = 180 ml. Deoarece locuitorul casei vecine prestează servicii către biserică, se va prevedea o poartă de intrare pe proprietatea acestuia, înspre incinta mănăstirii. De asemenea, se va prevedea o poartă de acces în parcul mănăstirii, din zona conacului episcopal.

6. acoperirea fântânii interioare mănăstirii cu o fială

7. amenajarea parcului mănăstirii cu alei pietonale din piatră, amplasarea unui foișor din lemn, elemente de mobilier urban (băncuțe, coș gunoi, jardiniere), plantații, fântână decorativă din piatră, iluminat arhitectural.

8. realizarea a două garaje îngropate, folosind panta terenului $A_c = 50$ mp

9. marcarea prin elemente de amprentă în teren și signalistică a necropolei descoperite în curtea ansamblului

10. lucrări de iluminat exterior arhitectural, lucrări edilitare, sistematizare verticală, amenajare peisajeră

11. amplasarea elementelor de signalistică pentru atenționarea prezenței monumentului

1.5 PROPRIETAR:

-proprietar înscris în acte: Biserica Grecească Răsăriteană din Baziaș, în toate extrasele de carte funciară ale imobilelor (terenuri și construcție) intravilane 30078:30077: 30076: 30074:30075:30072:30069: 30070:30071: 30073:30079- Socol
-Mănăstirea Baziaș – în Titlul de proprietate nr.37947/ 28.08.2002 ale imobilelor (terenuri)extravilane

2.DATARE:SCURT ISTORIC

2.1. DATARE

Trecutul sârbilor de pe pământul României se integrează în istoria generală a poporului sârb.

Slavii, strămoșii sârbilor au început să se stabilească pe teritoriul României de astăzi în evul mediu timpuriu. Sârbii de la nord de Sava și Dunăre, ca și cei care au trecut în Peninsula Balcanică în secolul al VII-lea, se creștinează în a doua jumătate a secolului al IX-lea, trăind în spiritul bisericii lui Kiril și Metodie.

În crearea unității spirituale a poporului sârb din nordul și din sudul râurilor Sava și Dunăre, un rol deosebit l-a avut activitatea arhiepiscopului SAVA NEMANJIĆ, în urma proclamării bisericii ortodoxe autocefale sârbe în anul 1219,. Atunci, cu acordul curții ungare, s-a realizat dominația asupra populației sârbe din Câmpia Panonică. Aceasta s-a reflectat, printre altele, și în zidirea primelor mănăstiri ortodoxe sârbe în defileul Banatului, la Baziaș ,Zlatița și Kusic (Cusici)

(Cel mai tânăr fiu al lui Stefan Nemanjic, SAVA NEMANJIĆ mare jupan sârb, s-a numit Rastko. S-a născut în anul 1169 și încă din copilărie avea să dea dovadă de calități deosebite. La 15 ani, tatăl său i-a dăruit un teritoriu din statul său unde să învețe să conducă. La 17 ani s-a gândit să-l căsătorească. La un moment dat, când a fost chemat la palat, acolo au sosit câțiva călugări de la Muntele Athos, printre care și unul rus. Rastko l-a întrebat pe acesta din urmă cum e viața pe Muntele Sfânt. Când rusul i-a povestit, Rastko și-a dat seama că era exact viața pe care și-o dorea, astfel că s-a vorbit cu respectivul călugăr să plece împreună pe Muntele Athos. Și acolo va pleca, fără știrea părinților. Tatăl, Stefan, va trimite câțiva războinici după el. Dar prea târziu. Rastko s-a călugărit, primind numele de Sava. Părinții s-au obișnuit cu greu cu această idee, însă până la urmă s-au consolat spunându-și că a fost dorința lui Dumnezeu. Jupanul a început să-i trimită bani, pe care Sava îi împărțea mănăstirilor și sihaștrilor. A adoptat un stil de viață extrem de dur. Umbla desculț și vara și iarna, se hrănea cu apă și pâine și arareori și altceva. Se ruga Domnului până adânc în noapte. După câțiva ani, s-a călugărit și tatăl său, care a primit numele de Simeon. Fiindcă până atunci pe Muntele Sfânt nu a existat nici o mănăstire sârbească, fostul jupan și fiul său au construit mănăstirea Hilandar (al cărei conac a ars în 2004, la reconstrucția acestuia prințul Charles donând o mare sumă de bani). În 1219, Sava obține de la patriarhul de la Niceea ca biserica sârbească să fie autocefală și independentă, el fiind numit arhiepiscop. Întors în Serbia, va reforma biserica sârbească. Va scrie o serie de lucrări religioase, printre care și „Cârmaciul”, care conține reguli de viață și muncă în biserică, dar și în stat. Limba folosită a fost cea sârbească, vorbită de popor. Doar două, dedicate lui Simeon, sunt scrise în limba slavonă (bisericească). Toate sunt însă de mare preț pentru poporul sârb, dat fiind faptul că prin ele s-au pus bazele literaturii medievale sârbești. A murit pe 12 ianuarie 1236, dar se comemorează pe 14 ianuarie (după calendarul gregorian, pe 27 ianuarie). Sârbii din România organizează în fiecare an așa-numitul „Bal de Sfântul Sava”).

Amplasată pe malul stâng al Dunării, în satul Baziaș, loc în care Dunărea intră în România, Mănăstirea Ortodoxă Sârbă Baziaș cu hramul

Înălțării Domnului, se presupune că a fost ridicată în anul 1225, de către Sfântul Sava Nemanjic primul arhiepiscop al sârbilor, promotorul culturii sârbești. Acesta, se spune că s-ar fi oprit aici din cauza unei furtuni dezlănțuite de vântul Coșava. Nemaiputând înainta, Sfântul s-ar fi adresat vântului cu cuvintele "Baș ziaș" (chiar vuiești) de aici rămânând numele așezării și al mănăstirii.

În timp ce tradiția și unii istorici leagă întemeierea mănăstirii de numele Sf. Sava care a ridicat-o în anul 1225, ceilalți istorici fixează întemeierea mănăstirii de secolul XIV-XV fără a exclude posibilitatea de a fi mai veche de această dată.

Așezată într-o zonă tumultoasă dpdv al evenimentelor istorice, mănăstirea a fost distrusă de mai multe ori, părăsită, arsă, atacată cu tunurile, dar de fiecare dată reconstruită de credincioși. Istoricii presupun că mai întâi a fost construită mănăstirea, iar apoi satul, care a purtat mai multe denumiri Bozyach (1581), Bazias (1829) și Baziaș din 1920 până în prezent. Aici au fost aduși lucrători care să muncească pământurile mănăstirești. Aceștia au primit câte-un loc de casă și de grădină, dar li s-a acordat și dreptul de a-și duce animalele la pășunat, de a tăia lemne din pădurile mănăstirii, ei fiind și scutiți pentru o vreme de impozite. Din nefericire, incursiunile armatei turcești au avut influențe negative asupra așezării, dat fiind faptul că sătenii (perneavorii) erau fie uciși în lupte, fie luați prizonieri laolaltă cu călugării. Dar, după ce Banatul și Oltenia trec în 1718 sub stăpânirea austriacă, și după organizarea Confiniului de Graniță de-a lungul fluviului, mulți dintre perneavori preferă să se înregistreze în Regimentul 2 sârbo-român. În 1795, Baziașul devine port important la Dunăre. Importanța sa economică crește puternic, mai cu seamă după construirea, cu începere din 1847, a primei linii de cale ferată Oravița -Baziaș . Primul tren va pleca din gara așezării pe 1 noiembrie 1856. În 1860, Baziașul va avea și un oficiu vamal, al căru prim conducător a fost Iosif Brandstetter, un prosper om de afaceri. Maximul populațional va fi atins în 1880, dată după care, odată cu deschiderea drumului Baziaș- Moldova Veche și ai construirii căii ferate, mulți dintre lucrătorii feroviari aleg să locuiască aici. Atunci Baziașul a avut 516 locuitori (sârbi, români, maghiari ,nemți ,slovaci ,alte naționalități . De asemenea, a devenit un loc atractiv pentru recreație. Aici au funcționat un hotel și un cazinou. Baziașul începe să-și piardă din importanța sa economică odată cu deschiderea și intrarea în funcțiune a căii ferate Timișoara-Orșova, cât și a amenajării unui nou port, în anul 1897, la Moldova Veche. Locuitorii încep să părăsească așezarea, astfel că în ziua de astăzi Baziașul nu este decât un mic cătun format din câteva familii de pescari.

Hotelul Brandsteter, turnul de alimentare cu apă a locomotivelor sunt într-o stare avansată de degradare. În vremurile sale de glorie, Baziașul a fost vizitat de multe personalități ale timpului. Astfel în anul 1862 la 16 iulie precum și în 26 octombrie 1869, împăratul Austriei Iosif al II-lea s-a oprit aici fiind întâmpinat cu mare fast. În anii 1866, între 6 și 9 mai, Baziașul a găzduit pe primul rege al românilor, Carol I, care a ajuns aici cu trenul în ziua de 6 mai. iar în anul 1909, Baziașul este vizitat de împărăteasa Elisabeta. În anul 1916 va fi vizitat de împăratul Wilhelm de Hohenzollern.

Mănăstirea Baziaș cu biserica ei ce poartă hramul „Înălțării Domnului „, a fost considerată dintotdeauna cea mai mare sfințenie a sârbilor ortodocși din Clisura Dunării. La intrarea în biserica mănăstirii, se găsește o inscripție cu următorul conținut în limbile sârbă și română: „Mănăstirea ortodoxă sârbă Înălțarea Domnului, lăcașul Sfântului Sava”, Baziaș, sec. XIII, 1225.”

Din fericire, acest bastion al istoriei este încă în picioare, și adună în fiecare an de ziua Schimbării la Față mii de credincioși de pe ambele maluri ale Dunării, în amintirea unității acestor locuri, a multiculturalității, a întoarcerii la tradiții și la izvoarele istoriei.

Intenția de consolidare și refacere a acestui monument, va salva această coordonată importantă a României de Vest, putînd însemna în același timp și o renaștere a acestor locuri atinse de valul unui timp pietrificat.

Îngăduitor, în interiorul bisericii mănăstirii a fost amplasată ani de-a rîndul imediat la intrare, în partea de nord a zidului bisericii mănăstirești, icoana făcătoare de minuni adusă de la Hilandar (copie) care o reprezintă pe Fecioara Maria (Bogorodița Troierucița din Hilandar), cu trei mâini, pentru vegherea asupra trecerii timpului...Momentan aceasta este protejată în Muzeul Episcopiei Sârbe, dar odată cu punerea în circuit viu a ansamblului, va fi readusă în amplasamentul inițial.

Și aceasta este una din cele mai mari sfințenii ale sârbilor.

2.2 SCURT ISTORIC

Unii istorici susțin că ar fi fost construită în 1225, alții, în secolele al XIV-lea sau al XV-lea, de către despoții sîrbi care au contribuit financiar și material la ridicarea, în general, a mănăstirilor de pe malul stîng al Dunării, de pe teritoriul actual al României, precum mănăstirile de la Baziaș, Cusici (Kusic) și Zlatița.

Din rândul istoricilor care încadrează cronologic întemeierea mănăstirii în secolele XIV-XV, fără a exclude posibilitatea că întemeierea acestui centru monastic ar putea fi mai veche de această dată, îl amintim și pe profesorul dr. Mircea Păcurariu de la Institutul Teologic din Sibiu, autor al tratatului "Istoria Bisericii Ortodoxe Române" care cosemnează: „... câteva mănăstiri ortodoxe erau situate pe Dunăre datând din secolele XIV-XV fiind poate chiar mai vechi: Voilovița și Cubin (azi Iugoslavia), Zlatița, Cusici, Baziaș, Ogradena Veche sau Mracunea (lângă Cazane). Cele mai multe au fost distruse în timpul deselor incursiuni turcești mai ales în anul 1552 când Banatul a fost ocupat de turci, fiind refăcute apoi în secolul al XVIII-lea în urma încetărilor dominației lor”.

Într-o lucrare mai veche, cea a arhimandritului mănăstirii Mesici, Vichentie Liuştina, tipărită la Buda în anul 1798, atunci când sunt amintite mănăstirile Cusici și Baziaș este consemnată următoarea afirmație: "... mănăstirea Cușici și mănăstirea Baziaș sunt de aceeași vechime, ridicate de despoții sârbi..."

Această idee că mănăstirile Baziaș, Zlatița și Cusici au fost ridicate de despoții sârbi este acceptată fără rezerve de cea mai mare parte a istoricilor moderni.

Din rândul acestor istorici cei mai mulți îl invocă în calitate de ctitor a celor trei mănăstiri pe energicul despot sârb Iovan Brancovici (1462-1502) fiul despotului Stefan (1420-1476) care, pe lângă calitățile sale militare de excepție, era recunoscut și după credința sa în Dumnezeu, ceea ce a făcut ca tradiția populară să-i atribuie calitatea de ctitor a mai multor mănăstiri din Ungaria.

O părere aparte este a acelor care leagă înființarea mănăstirii din Baziaș de activitatea sinaiților creștini. Chiar și impunerea sărbătoririi Schimbării la Față de la mănăstirea Baziaș este legată de activitatea sinaiților veniți și în aceste locuri.

Construit inițial din nuiiele împletite, apoi din bârne, lăcașul sfânt a fost deseori incendiat și tot atât de des reconstruit. Un lucru foarte important este că funcționarea sa nu a încetat NICIODATĂ, nici măcar pe vremea stăpânirii otomane.

Acesta a rămas neclintit, ca un reper de netăgăduit al ortodoxiei pe aceste meleaguri.

Cosemnări cronologice:

-1496 anul fondării celor trei mănăstiri: Baziaș, Cusici și Zlatița menționat într-un document din 1775

1560 – mănăstirea este amintită în documente (deftere) turcești

-1557- Patriarhia Sârbă de la Peci (Kosovo) a luat sub ocrotirea sa și pe ortodocșii din Pașalâcul Timișoarei, pentru aceasta înființând episcopatele de la Vârșeț și Timișoara. Mănăstirea aparține de acest episcopat

-1557 Dieta din Transilvania va încerca să răspândească Reforma printre ortodocșii bănățeni, iar venirea la putere a membrilor familiei Bathory, care erau catolici, va însemna încercarea de catolicizare a ortodocșilor. Acestei intenții ortodocșii din Banat i se opun cu o contrareformă.

1552-1718- stăpânirea turcilor asupra Banatului

- Pe 20 mai 1595, în tratatul încheiat între Mihai Viteazul și Sigismund Bathory se va menționa trecerea bisericilor ortodoxe din Transilvania și Banat sub ascultarea mitropolitului din Târgoviște.

- 1569-1579- conform unor evidente, mănăstirea a avut trei călugări.

Biserica avea dimensiuni medii și era complet pictată la interior, fundația era din piatră și zidurile din cărămidă, iar chiliile erau dispuse în jurul ei.

-1716-1718 războiul austro-turc încheiat cu victoria austriecilor

-1718 pacea de la Passarewitz prin care, Banatul și Oltenia au trecut sub stăpânirea austriacă. Se organizează Confiniul de Graniță de-a lungul Dunării, care determină pe mulți localnici să se înregistreze, nemăsurând pământurile mănăstirii

-1721 refacerea mănăstirii din material solid după cum reiese din conținutul unei inscripții în limba slavonă bisericească pe o piatră care se află încorporată în zidul bisericii, în partea de sud a cesteia Aceasta implică construirea turnului bisericii, singura componentă târzie a bisericii

-1737-1739- mănăstirea este distrusă în timpul războiului austro-turc

În anul 1738 în septembrie turcii au trecut Dunărea la Ostrov și au cucerit fortăreața Nova Palanca. În același timp, armata pașei Tos Mohamed a mărșăluit prin sudul Banatului. În cursul acestei expediții au fost incendiate mai multe biserici și mănăstiri, inclusiv mănăstirea Baziaș

-1771 fâșia ce cuprindea mănăstirile Baziaș, Zlatița și Cusici vor fi alipite regiunii militare. În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea acțiunile prozelitiste ale uniților, sprijinite de autoritățile habsburgice, și-au îndreptat privirile spre mănăstirile ortodoxe care constituiau adevărați stâlpi ai ortodoxiei prin misiunea religioasă populară ce o desfășurau. Deși inițial s-a urmărit desființarea acestor mănăstiri de teama răsculării credincioșilor nu s-a putut realiza acest fapt. Întrucât în acea perioadă administrația austriacă era preocupată de organizarea Confiniului de Graniță, s-a dispus ca și fâșia ce cuprindea mănăstirile Baziaș, Zlatița și Cusici să fie alipite regiunii militare. Acest fapt a determinat, la 13 septembrie 1771, pe mitropolitul de Carlovăț să protesteze împotriva luării unei asemenea măsuri.

1772 – mănăstirea trece sub jurisdicția mănăstirii sârbești din localitatea apropiată, Zlatița, alături de mănăstirea KUSIĆ împreună cu averea mișcătoare a celor două mănăstiri. Pământul mănăstirii a fost împărțit satelor Socol și Zlatița, care în acel an erau deja înregimentate

1775- Dintr-o conscripție a mănăstirilor bănățene aflăm că în acel an cele trei mănăstiri aveau împreună 8 viețuitori din care un egumen (Paisie), un vicar și 6 ieromonahi, dintre care doar unul la Baziaș. După cum reiese din Conscripția mănăstirilor bănățene din 1775, odată cu pământul luat de la mănăstirea Baziaș și dat Regimentului 2 sârbo-român au fost luate și opt familii de jeleri. În felul acesta, numărul perneavorilor s-a redus, așezarea devenind multă vreme un cătun. În 1775 și-a pierdut autonomia, și a devenit o filială a mănăstirii Zlatița, iar călugării au fost mutați la Zlatița. Aici a rămas un singur viețuitor.

-1788-1789 războiul austro-turc Situația în zonă devine precară, când la începutul lunii ianuarie la Uj-Palanca o formație de 1500 de ostași turci a încercat să forțeze Dunărea, ca să intre pe pământul crăiesc

-1788 turcii, după ce au cucerit Orșova, s-au îndreptat spre Clisura. În vremurile stăpânirii turcești deși mănăstirile erau lăsate în pace în schimbul dărilor ce trebuiau plătite stăpânirii, datorită faptului că în timpul luptelor date în aceste părți mulți din locuitorii Clisurii și Poliadiiei luptau împotriva turcilor, drept represalii turcii incendiau bisericile și mănăstirile acestora,

-în 1805 se construiește din piatră conacul mănăstirii Baziaș, crescând și numărul viețuitorilor(călugărilor) la 5

-1848 călugării de la Zlatița se refugiază la Baziaș (datorită incendierii mănăstirii)iar ieromonahului Paisie Andeevici, este numit egumen peste toate cele trei mănăstiri.

- 1855-1860 mănăstirea a fost renovată cu ajutorul celor nouă călugări trăitori veniți de la Zlatița retrași aici datorită incendierii mănăstirii Zlatița.

-1855 – familia regală OBRENOVIĆ donează uşile împărăteşti (ctitoria este marcată şi consemnată prin semnătura regală pe iconostas, identificabilă şi astăzi)

-1860 a fost pictată şi a funcţionat aici şi o şcoală mănăstirească *Prima* şcoală în localitatea Baziaş a fost cea din "tinda bisericii" iar cei care învăţau copii au fost călugării mănăstirii. Acest fapt este confirmat şi de documente. Astfel, într-un raport şcolar de la mijlocul secolului XIX se arată că în acel timp în Baziaş a funcţionat o şcoală la mănăstire iar ca învăţători sunt numiţi egumenul David Arsenovici şi ieromonahul Arsenie Moga.

Pictura interioară a fost realizată de Živko Petrović şi de fiul său Dimitrije din Zemun, cu ajutorul zugravului Moritz Brayer.

Pe peretele de miazăzi al bisericii, se află o placă de marmură care ne arată cine a sprijinit şi coordonat această acţiune. Pe această placă se

disting numele patriarhului Iovan Raiacici și a episcopului Emilian Kenghelaț ce indică faptul că această lucrare s-a efectuat în timpul păstoririi lor, iar cei care au ajutat ca ea să fie dusă la bun sfârșit au fost coloneii Alexa Kukulevici, administratorul Iosif Țvetkovici și "fratele" Arsenie Moga, cât și ofițerii Ilie Megheleș și Eugeniu Popovici (armițier). Înramată în sticlă, se află pe peretele de miazănoapte și o hârtie care cuprinde numele ctitorilor și binefăcătorilor care au ajutat materialicește lucrările. Printre aceștia se disting cneazul Serbiei Miloș Obrenovici și familia sa.

În aceeași perioadă la Baziaș sunt consemnate și două cazuri de epitimie: cea a preotului Iovan Gruici din Alibunar și cea a preotului Cornerevei Nicolae Ursulescu.

-1868-1872- sub îndrumarea egumenului Zlatiței, Luchian Ieremici, s-au efectuat reparațiile atât asupra bisericii cât și a conacului mănăstirii Baziaș. Aceste reparații s-au terminat, cum reiese din pecetea mănăstirii Baziaș (din anul 1900), în anul 1872. Pecetea respectivă are reprezentată în interior biserica mănăstirii Baziaș, pe a cărei turlă se distinge anul 1872. Cei care au ajutat la efectuarea acestor lucrări au fost soții Stefan și Iulka Andreievici din Zemun, după cum arată placa de marmură aflată pe peretele de miazăzi imediat la intrarea sub clopotniță. În 1900 devine mănăstire de sine stătătoare și este cunoscută sub denumirea de Mănăstirea „Sf. Sava” Baziaș. Iosif Popovici egumenul Baziașului care primește administrarea mănăstirii Baziaș de la Sava Vlahovici pe data de 16 octombrie 1900.

-1914-1918- Situația mănăstirii se înrăutățește când biserica mănăstirii și clădirea școlii a fost ținta tunurilor de pe vasele de război aflate pe Dunăre

După 1919, cele trei mănăstiri sârbești au ajuns pe teritoriul României, în proximitatea noii frontiere. În primii ani, cea de la Baziaș a fost afiliată Zlatiței,

Secolul al XX-lea a fost mult mai agitat. În cele două războaie mondiale, mănăstirea Baziaș a fost lovită cu tunurile de către marina germană de pe Dunăre.

În anul 1928, după 28 de ani de autonomie mănăstirea Baziaș este din nou afiliată mănăstirii Zlatița.

-În 1934, la Baziaș nu mai exista nici un călugăr. În acel an, la mănăstirea Baziaș slujbele se oficiau o dată pe lună.

- 1 iunie 1936 mănăstirea Baziaș este din nou despărțită de mănăstirea Zlatița și trecută sub administrația egumenului Pantelimon Doșen.

Dar pentru că cele două mănăstiri nu-și achitau cu regularitate obligațiile, egumenul Pantelimon Doșen era nevoit să se adreseze mereu organelor bisericești superioare pentru a primi ce i-a fost promis.

Între timp mănăstirea se degrada continuu. Acest fapt l-a determinat pe egumenul Pantelimon Doșen să lanseze prin intermediul revistei "Duhovna straja" un apel către toți cei care ar putea ajuta biserica mănăstirii din Baziaș.

Glasul apelului a avut un efect scontat căci în anul 1936 mănăstirea a fost reparată. În sprijinul mănăstirii a stat episcopul Gheorghe Letici și câteva personalități din Iugoslavia care au dorit ca numele lor să rămână anonim. Patriarhia Serbiei, în sprijinul acestei acțiuni, a donat suma de 20.000 de dinari, iar societatea U.D.R. (Uzinele Domeniilor Reșița) a donat tabla necesară acoperirii bisericii.

Deși a fost din nou reparată în 1936, avea să fie abandonată în perioada comunistă, până în 1980

- în anul 1937, prin moartea egumenului mănăstirii Sf. Gheorghe, se face o nouă redistribuire a călugărilor și egumenul Pantelimon este mutat de la mănăstirea Baziaș, care devine din nou afiliată la mănăstirea Zlatița.

- În anul 1939 conducerea mănăstirii Baziaș este preluată de ieromonahul Gheorghe Draghici și din nou se desparte de Zlatița.

- În cel de-al doilea război mondial, starea Baziașului se înrăutățește. În 1944, între 28 august și 6 septembrie, localitatea este atacată de nouă ori de către artileria germană. Pe 6 septembrie, în timpul rezistenței armatei române, au fost uciși șeful vamei, șase soldați de infanterie și un sergent elev.

La 1 decembrie 1945, conducerea celor trei mănăstiri este preluată de ieromonahul Kiril Seculici

În 1955, moare și ultimul călugăr și se stinge și viața monahală în mănăstirea Baziaș, în ciuda strădaniilor părintelui Kiril Seculici de a menține neatinsă flacăra credinței în mănăstirile Clisurei și Poliadiiei.

Perioada regimului comunist a ruinat-o încetul cu încetul

În anul 1980 mănăstirea a fost renovată. După aceea, s-a permis desfășurarea acolo a unor slujbe religioase, care se bucurau de participarea a mii de credincioși.

Vechiul conac a fost dăruit și în locul lui a fost construit unul nou. S-a reparat zidul ce înconjoară mănăstirea. S-a schimbat tabla de pe acoperișul bisericii, iar interiorul și exteriorul bisericii a fost și el tencuit. Redevenită funcțională datorită acestor lucrări, aici se desfășoară slujbe îndeosebi cu prilejul Schimbării la Față (Preobraženje), când la Baziaș se adună mii de credincioși și când se decernează și premii literare scriitorilor de limbă sârbă din România și străinătate. Manifestările literare se constituie într-un omagiu adus celui care a fost Sf. Sava Nemanjić, părintele spiritual al sârbilor de pretutindeni.

Demne de amintit aici sunt eforturile preoților din Clisura și Poliadia care au lucrat cot la cot cu credincioșii din aceste locuri. Un loc aparte în

cadrul acestei acțiuni l-a avut preotul Vasile Vezelici împreună cu enoriașii săi din Moldova Veche.

Acum aici trăiește o singură viețuitoare (maica Apolinaria). Mănăstirea este deschisă în ziua hramului Schimbarea la față - 19 august.

Câteva date despre

— EPISCOPIA ORTODOXĂ SÂRBĂ de TIMIȘOARA

Pentru credincioșii ortodocși sârbi din județele Arad, Caraș-Severin, Mehedinți și Timiș funcționează Episcopia Ortodoxă Sârbă, cu sediul la Timișoara. Acesta a funcționat ca episcopie începând cu secolul XVI, când, pentru prima dată, se găsesc mărturii scrise despre aceasta în documentele vremii, și până în timpul regimului comunist, când instituția a fost coborâtă la rang de Vicariat. După primul război mondial, comunitatea bisericească a ortodocșilor sârbi din Banat este condusă de arhieriei-administratori numiți de Biserica Ortodoxă Sârbă, cu acordul statului român. Arhierul numește un locțiitor arhieresc care conduce Episcopia.

În prezent funcționează ca Episcopie Ortodoxă Sârbă de Timișoara, având un post de episcop, actualmente ocupat de un episcop-administrator numit de Patriarhia Ortodoxă Sârbă Belgrad, iar acesta are ca locțiitor un Vicar administrativ. Preoții și candidații la preoție, în marea lor majoritate, urmează studiile în Serbia (la seminarele și facultățile de Teologie Ortodoxă Sârbă), iar o parte din aceștia urmează cursurile facultăților de Teologie Ortodoxă din România..

Ca structură administrativă vicariatul este organizat și funcționează în 3 protopopiate (Arad, Socol, Timișoara), având în total 56 de parohii.

În afară de cele 56 de parohii ortodoxe sârbe, există și 5 mănăstiri: mănăstirea Baziaș (un viețuitor), mănăstirea Zlatița (fără viețuitori), Mănăstirea Cusici, fără viețuitori, mănăstirea Sf. Gheorghe (o viețuitoare), mănăstirea Bezdin (o viețuitoare).

Pe lângă fiecare parohie există un Comitet de conducere care îl ajută pe preot la rezolvarea problemelor administrativ-bisericești. Credincioșii ortodocși sârbi au menținut calendarul Iulian (stilul vechi).

Numărul credincioșilor este de circa 26.000.

3. DESCRIERE/ ETAPE DE CONSTRUIRE/IMPORTANTĂ

3.1. DESCRIERE

Descriere ansamblu

Ansamblul Mănăstirii de mică anvergură, este reprezentat de clădirea Bisericii Ortodoxe Sârbe, clădirea de chilii cuprinzând și apartamentul Episcopului, precum și împrejmuirea realizată parțial din piatră aparentă, parțial din confecție metalică transparentă.

O parte din terenurile mănăstirești se află comasate în acest amplasament, respectiv 6 parcele cu nr. topometric propriu: 3345, 3343, 3341, 3340, 3344, 3338, 3339.

Pe două dintre aceste parcele (3338, 3339), în jurul anilor 1980, s-a materializat o construcție de locuire cu regim înălțime parter. Terenul a

fost atribuit beneficiarului de către Primăria Socol , în perioada în care acesta aparținea Statului Român.

Pe amplasament am inventariat următoarele imobile , cu statut de monument categoria „A”

- 1. clădirea bisericii, avînd probleme legate de stabilitate și siguranța în exploatare , probleme de infiltrații, degradări ale materialelor de finisaj, degradarea aproape totală a picturii, a acoperișului și a învelitorii
- 2.clădirea conacului (chilii) refăcută în ultimii ani , prin contribuția Episcopiei Sârbe din Timișoara, fără implicarea specialiștilor, extinsă cu corpul destinat apartamentului Episcopului- construcție neterminată
- 3.împrejmuirea , realizată parțial din piatră în ziduri continue, parțial din stîlpi de cărămidă tencuită, cu panouri de închidere din confecție metalică.

Tot pe teren se mai află: o fîntînă + pompă hidrofor, o fosă septică, un post de transformare la stîlp, o linie de medie tensiune, un ogaș.
La limita proprietății spre zona de acces se află o fîntînă cu apă potabilă, amenajată tot de către Episcopie pentru folosința locuitorilor.

Componentele ansamblului

A. Biserica

Piesa arhitecturală cea mai importantă a acestui ansamblu este bineînțeles corpul bisericii rămas viu ca simbol al ortodoxiei sîrbe, fiind un centru activ de polarizare a populației sîrbe de pe un mal și celălalt al Dunării.

Prin prezența și configurația sa, biserica mănăstirii Baziaș reprezintă un monument unic din arhitectura ecleziastică a Banatului. Ea se înscrie , prin planul triconc cu pilaștri adosați în flancurile absidelor laterale în tipul clasic al triconcului sîrbesc, cum a fost deseori denumită această categorie de monumente.

Analogiile formale de plan cu monumente din spațiul Dunării de jos apusene de la Vodița II, Topolnița, Vișina, dar și de la sudul Dunării, cu bisericile mănăstirii din Gorniak –1379, Lipovac –1399, Brezavica Bresca –1440 din valea Moraviei, pledează pentru înscrierea acestui monument în seria bisericilor cu plan triconc ridicate la sfîrșitul veacului XIV ori al începutului veacului XV, cîndva în jurul anului 1400, în culoarul Dunării de jos apusene.

Clădirea bisericii este compusă din pronaos, naos și altar, ridicate în diverse momente ale evoluției istorice ale sale.

Astfel, corpul de clădire al acestui monument reprezentînd naosul și altarul aparține secolului XIV, iar cel care găzduiește pronaosul,

deasupra căruia se ridică turnul clopotniță, este datat din secolul XVIII (1721-cf. unei inscripții încastrate în zidul de sud al clădirii)).

Planul inițial al bisericii este un triconc simplu, cu o turlă deasupra navei, plan care a fost completat ulterior cu turnul clopotniță.

Dimensiunile planului sunt: 13,20x 8,36 m, iar ale turnului clopotniță adăugat de 6,4 x 6,4 m.

Pereții sunt realizați din zidărie de piatră spartă, țesută cu mortar de var , iar fundațiile sunt de asemenea din zidărie de piatră.

Cele două abside laterale, precum și cea a altarului au o formă semicirculară atât la interior cât și la exterior și sunt acoperite cu bolti semicirculare. Între pilaștri și altar este materializată o boltă semicilindrică transversală.

Turla se descarcă prin arce și pandantivi pe 4 pilaștri masivi care flanchează extremitățile absidelor laterale. Tamburul turlei care încununează nava, are o formă cilindrică la interior și octogonală la exterior și este acoperit cu o boltă semisferică.

Ferestre înguste și înalte , cu fanta îngustă spre exterior marchează cele 8 laturi ale turlei. Diametrul turlei este de 2,8m. Nava este acoperită cu o boltă semicirculară descărcată pe arce la extremități. Golul ferestrelor este realizat în arc de descărcare, timplăria este realizată din lemn și protejată la intruziune de către un sistem de gratii.

Biserica este pictată în manieră academică, pictura prezentînd degradări în procent de peste 90%. Statutul picturii actuale nu este valoros, dar este necesară realizarea unei expertize de specialitate, pentru depistarea eventualelor alte straturi ascunse de pictură, care dacă se consideră a fi valoroase, vor fi salvate.

Turnul clopotniță, se descarcă pe pereții laterali de 70 cm din piatră , ca și pe 2 pilaștri interiori care marchează virtual vestibulul monumentului. O scară din lemn, cu pantă abruptă, urcă în turnul clopotniță.

Nava bisericii și turnul clopotniță, fiind construite în etape diferite, au adîncimi de fundare diferite. În urma realizării dezvelirilor de fundații s-a descoperit că adîncimea de fundare a lor diferă foarte mult, în sensul că primul corp (nava) are o fundare de suprafață la cca 60 cm față de cota terenului natural, iar celălalt (clopotnița) la cca 1,80 m față de acesta.

Această diferență de fundare, precum și activitatea seismică a celor 600 de ani de cînd datează primul corp, a făcut ca în timp, cele două corpuri ale clădirii să lucreze diferit, apărînd și accentuîndu-se pe parcurs, o fisură majoră în cheia de boltă a clădirii inițiale, fisuri laterale pe reazeme cumulate cu fisuri ce evoluează în pereții laterali ai corpului vechi, precum și a turnului clopotniță.

Turnul are însemnele goticului simplificat, coloane angajate octogonale în fațada principală , terminate cu turnuleț (fială), de coronament, arce ogivale marcînd golurile clopotniței în care este montată o tîmplărie metalică tip oblon, friză din arcatură din tencuială, ajurînd elementele fațadei principale , clopotniță ovoidală.

Biserica triconc este total lipsită de decorațiuni

Finisajele interioare sunt reprezentate din tencuieli din mortar de var – nisip, pardoseli din piatră, pardoseală din marmură în zona altarului, pardoseală aparentă din mochetă în naosul bisericii, amplasată în ultimii 3 ani. O parte din tencuieli, pînă la înălțimea de 1,80m au fost îndepărtate de locuitorii mănăstirii, datorită efectului devastator al infiltrațiilor. Unul dintre aceștia părintele paroh Dositei –Dane Radoicici a îndepărtat pămîntul din jurul bisericii, care menținea umezeala și a colectat apele învelitorii în burlane care se descarcă la distanță față de clădire. Tot el a realizat un iluminat interior și exterior de mică intervenție.

Finisajele exterioare sunt reprezentate de tencuieli lise la pereți și soclu, aflate în stare avansată de degradare, cu însemne de infiltrație și depunere de calcar în lungul pereților exteriori de închidere ai clădirii.. Acoperirea este realizată din tablă vopsită.

Interiorul clădirii are o pictură neîntreținută, în stil academic. Nu s-au făcut descoperiri succesive de frescă spre a depista dacă nu există straturi de pictură anterioare, care ar putea fi valoroase. Posibil ca acestea să nu existe, deoarece repictarea bisericii s-a realizat tîrziu, în anul 1860.

Muzeul Banatului Montan din Reșița a efectuat începînd cu anul 2002 săpături arheologice în incinta mănăstirii, unde a fost descoperită o necropolă cuprinzînd 30 de morminte. Mormintele nu au descoperit elemente valoroase, ci doar 3 monede, din care una datînd din vremea lui regelui Bela al IV-lea, atestînd astfel incontestabil vechimea imobilului.

B. Clădirea de chilii, (conacul)

Probabil că și clădirea de chilii a fost ridicată tot în sec. XIV, din materiale perisabile. Odată cu zidirea bisericii și această anexă s-a realizat din material rezistent (piatră)

Date despre etape de construire și întreținere a sa spun că în 1805 a fost construit conacul din materiale durabile, se repară între 1868-1872 , se demolează și se reface în 1980-1982.

Nr. de viețuitori în mănăstire a fost întotdeauna foarte mic (1-5), cu excepția perioadei 1855-1860. cînd în urma incendiului mănăstirii Zlatița

, nr. viețuitorilor a fost de 9. În acest moment, singura viețuitoare este maica Apolinaria.

Clădirea chiliilor, interceptată în perioada realizării releveului (2005), cuprindea un corp pe parter, realizat din piatră, ce conținea 5 încăperi care puteau fi folosite ca încăperi de locuit, pentru prepararea hranei, spațiu de primire, vestibul. Călugărul ocupant al spațiului, a realizat atunci și o baie alipită construcției existente.

Între timp, aceasta s-a extins cu o încăpere parter, cu destinație de cămară, peste care s-au ridicat zidurile și acoperișul apartamentului Episcopului, la care se accede folosind o scară exterioară din beton. Această intervenție este momentan neterminată.

Planul chiliei este în formă de L cu dimensiunea de 16 x x 10,2 m.

Zidăria din piatră are grosimi diferite, semn că o parte din zidăriile anterioare nu au mai fost demolate ci au concurat în refacerea clădirii.

Structura de rezistență este compusă din : fundații din piatră, pereți din zidărie de piatră, cărămidă și BCA, planșeu din lemn, șarpantă din lemn, acoperiș din tablă Lindab, culoare bordo-prezență stridentă.

Finisajele interioare sunt constituite din pardoseli de parchet și gresie . Cele exterioare sunt realizate din tencuieli lise, tîmplării lemn, streșini înfundate din lemn.

Starea clădirii este nesatisfăcătoare, din cauza infiltrațiilor, care, a căror eroziune, cu toate aceste intervenții, nu a fost rezolvată.

Ultimele intervenții, realizate prin efort propriu de către Episcopia Sârbă, trebuie revizuite, conform opțiunii mele ca întocmitor de temă, atît ca și proporție în relația cu monumentul Bisericii cît și ca materiale de finisaj.

.C. Împrejmuirea incintei

Încinta mică a ansamblului, este închisă pe 3 laturi cu zid din piatră aparentă, legată cu mortar de var nisip, din care unul se constituie parțial ca și zid exterior al clădirii de chilii, avînd o înălțime uniformă de 2,3 m.

Închiderea spre fațada de acces a clădirii s-a realizat dintr-un gard metalic amplasat între stîlpi din zidărie de cărămidă, inițial aparentă, recent tencuiți.

D. Sistematizare verticală

Curtea nu este pavată, prezintă doar o alee de acces și o platformă din piatră în zona intrării. În curte este materializată o fîntînă , dotată și cu o pompă hidrofor. Restul curții este înnierbată. Nu este rezolvat nici un sistem de colectare controlată a apelor pluviale

E. Utilități

Apa : chiliile sunt alimentate cu apă de la fîntîna din curtea ansamblului

Canalizare : apele menajere sunt dirijate la o fosă septică , din cărămidă, existentă pe terenul mănăstirii , la cca 10,0 m de clădirea chiliilor

Alimentarea cu energie electrică : este realizată de la postul de transformare aflat pe stîlpul electric amplasat în incinta proprietății mănăstirii. Clădirea nu are paratrăsnet.

Alimentare cu energie termică : chiliile sunt încălzite cu sobe din fontă care funcționează cu combustibil solid (lemne), iar clădirea bisericii este neîncălzită.

3.2. ETAPE PRINCIPALE DE CONSTRUIRE

-1225 an estimat al datării ei. Construcția inițială a fost realizată din nuiele împletite, apoi din bârne. A fost distrusă în urma incendiilor

- sec. XIV-XV perioadă de reconstruire a mănăstirii, recunoscută de către o serie de istorici ca perioadă reală de ființare a mănăstirii , realizată din piatră, cuprinzînd o biserică triconc

-1721 – lucrări de refacere a mănăstirii din piatră și adăugarea turnului bisericii singura componentă târzie a bisericii. Intervenție consemnată printr-o inscripție în limba slavonă bisericească aflată pe o piatră care se află încorporată în zidul bisericii

- în 1805 se construiește din piatră conacul mănăstirii Baziaș, crescînd și numărul viețuitorilor(călugărilor)de la 5

-1855-1860 mănăstirea a fost renovată cu ajutorul celor nouă călugări trăitori veniți de la Zlatița retrași aici datorită incendierii mănăstirii Zlatița.

-1855 – familia regală OBRENOVIĆ donează ușile împărătești (ctitoria este marcată și consemnată prin semnătura regală pe iconostas, identificabilă și astăzi)

1855-1860 – se execută reparații capitale la lăcașul de cult, biserica fiind pictată de către Živko (tatăl) și Dimitrije (fiul) PETROVIĆ din Zemun; zugrav – Moritza Braier

-1868-1872, se fac reparații la biserică și conac, evenimentul fiind consemnat pe o placă de marmură prinsă de peretele de nord, Acestea s-au făcut sub îndrumarea egumenului Zlatiței, Luchian Ieremici, Pecetea (din anul 1900) de consemnare a terminării lucrărilor, are reprezentată în interior biserica mănăstirii Baziaș, pe a cărei turlă se distinge anul 1872. Cei care au ajutat la efectuarea acestor lucrări au fost soții Stefan și Iulka Andreievici din Zemun, după cum arată placa de marmură aflată pe peretele de miazăzi imediat la intrarea sub clopotniță.

-În 1936, mănăstirea este reparată. Printre contributori se numără Patriarhia Serbiei, câteva persoane anonime din Iugoslavia, dar și U.D.R. (Uzinele Domeniilor Reșița), societatea din urmă donând tabla necesară acoperirii bisericii.

- 1980-1982- mănăstirea a fost renovată. Vechiul conac a fost dărâmat și în locul lui a fost construit unul nou. S-a reparat zidul ce înconjoară mănăstirea. S-a schimbat tabla de pe acoperișul bisericii, iar interiorul și exteriorul bisericii a fost și el tencuit. Redevenită funcțională datorită acestor lucrări, aici se desfășoară slujbe îndeosebi cu prilejul Schimbării la Față (Preobrazenie)

2002- Cercetările de arheologie din 2003, au identificat o necropolă amenajată în jurul bisericii, cu 30 de morminte identificate momentan, fără inventar funerar valoros. Singurele elemente descoperite au fost trei monede depuse ca obol funerar la morminte, una datînd de pe vremea regelui Bela al IV-lea. Au fost descoperite și morminte de femei și copii, înmormîntarea laicilor, conferă obiectivului, aspectul unei biserici parohiale.

3.3. IMPORTANȚĂ

Ansamblu este de importanță națională, înscris în Lista monumentelor istorice 2009 sub cod: CS-II-a-A-10972.

4. STAREA DE CONSERVARE

4.1 STAREA FIZICĂ: (STATICĂ, TEREN, UMIDITATE, MATERIALE)

1. Biserica

Static: clădire cu stabilitate îndoielnică, prezentînd o fisură majoră longitudinală în cheia de boltă, fisuri în reazeme, fisuri pe diagonală în pereții laterali. Aceste fisuri nu sunt monitorizate prin martori, cert este faptul că apariția lor datează de mai multă vreme, deoarece clădirea este stabilizată temporar cu ajutorul tiranților metalici amplasați în corpul acesteia. Garanția stabilității ei nu este asigurată la declanșarea posibilă a unui cutremur, fie și de grad mic.

Teren: stabil, lutos+ piatră, fără alunecări interceptate

Umiditate: clădire invadată de umiditate pînă la cca 1,8-2,0m înălțime (burdușiri și exflorescențe prezente pe toată derularea pereților)

Materiale:

-fundații: piatră

-pereți:- piatra + mortar de var nisip la clădirea navei

- piatra + cărămidă plină presată la clădirea turnului clopotniță

-tavane:- arce, bolți din cărămidă la clădirea navei

- planșee din lemn la clădirea turnului

-șarpantă: lemn rășinoase la ambele secvențe ale clădirii

-învelitoare: tablă vopsită

-tîmplării interioare: lemn, ferestre simple, geam simplu clar

-tîmplării exterioare: ferestre simple, geam simplu, ușă nouă plină realizată din aleator, din lemn, care a înlocuit ușa casetată din lemn prezentă acum 5 ani pe teren

- pardoseli: realizate dintr-un mixaj de piatră, granit, marmură albă mochetă. Pardoseala dominantă din piatră, prezintă multiple neplaneități
- finisaje interioare: tencuieli de var nisip lise la tavane și pereți, parțial decopertate pe înălțimea de 1,8-2,0 m
- finisaje exterioare: tencuieli lise degradate, culoare gri, streășina înfundată lemn rășinoase, acoperire tablă vopsită

2. Clădirea chiliilor (conacul mănăstirii)

Static: Construcție stabilă, cu fisuri superficiale în tencuială

Teren: stabil, lutos+ piatră, fără alunecări interceptate

Umiditate: clădire invadată de umiditate pînă la cca 1,5m înălțime (burdușiri îndepărtate parțial și exflorescențe prezente pe derularea pereților)

Materiale:

- fundații: piatră
- pereți: cărămidă și piatră, mortar var- ciment
- tavane: lemn, beton corp apartament Episcop
- șarpantă: lemn rășinoase
- învelitoare: tablă Lindab
- tîmplării interioare: lemn duble
- tîmplării exterioare: lemn – uși pline
- pardoseli: gresie, parchet
- finisaje interioare: tencuieli drișcuite tavan și pereți, zugrăveli var culoare albă
- finisaje exterioare: tencuieli parțiale lise la pereți, parțial zugrăveli culoare albă

3.Împrejmuirea

Static: stabilă

Teren: stabil, lut+ piatră, fără alunecări interceptate

Umiditate: interceptată la stîlpii de cărămidă tencuiți

Materiale:

- fundații:piatră
- împrejmuire: piatră spartă calcar pe trei laturi, stîlpi cărămidă tencuiți pe o latură, confecție metalică între stîlpi vopsită culoare neagră
- finisaje : piatra aparentă, tencuieli pe stîlpi

5. DOCUMENTAȚII ȘI LUCRĂRI ANTERIOARE REFERITOARE LA ANSAMBLU

5.1. FIȘA DE ANSAMBLU

- este întocmită de către arh. Ioana Mihăiescu, specialist MCC 220S/2006, autor al acestei teme de proiectare
- fișa se anexează prezentei teme

5.2 LUCRĂRI PUBLICATE

Date legate de acest monument au fost reperate din următoarea bibliografie:

- dr. Mircea Păcurariu "Istoria Bisericii Ortodoxe Române" vol. I, București 1980
- monografia "Mănăstirea Baziaș" de iereul Vasa Lupulović și prof. Borislav Đ. Krstić
apărută în 1998, la Editura Uniunii Sârbilor din România
- dr. Ljubivoje Cerović "Misao" – Novi Sad, 1991
- I.D. Suci, Monografia Mitropoliei Banatului, Timișoara,
- Dumitru Țeicu: Banatul Montan în Evul Mediu Timișoara 1998
- ID Ștefănescu: Arta veche a Banatului –Timișoara 1981
- R. Theodorescu : Bizanț, Balcani, Occident la începuturile culturii medievale românești –București 1974
- V. Vătășianu –Istoria Artei feudale în țările române – București 1959
- C.Moisescu –Arhitectura românească veche –București 2001
- V.Vlăduceanu :Mănăstiri bănățene Timișoara 1947

5.3. PROIECTE ANTERIOARE

Nu s-a depistat proiectul după care a fost realizată intervenția asupra obiectivului în cursul anilor 1980-1982. Administratorul clădirii, reprezentant al Episcopiei Sârbe în teritoriu, pr. Sava Mareș, de la Parohia Pojejena nu deține cartea tehnică a imobilelor.

5.4.LUCRĂRI EXECUTATE DUPĂ 1950

1980-1982- mănăstirea a fost renovată. Vechiul conac a fost dărâmat și în locul lui a fost construit unul nou. S-a reparat zidul ce înconjoară mănăstirea. S-a schimbat tabla de pe acoperișul bisericii, iar interiorul și exteriorul bisericii a fost și el parțial tencuit. Redevenită funcțională datorită acestor lucrări, aici se desfășoară slujbe îndeosebi cu prilejul Schimbării la Față.

-după 2005 singurul gestionar al clădirii de atunci, părintele paroh Dositei –Dane Radoicici (acum retras în Serbia) a încercat câteva intervenții de mică amploare în interiorul bisericii și anume : desfacerea parțială a tencuielii în zona accesului în biserică, acolo unde aceasta putea cădea liber, înlocuirea pardoselii în altar cu marmură, realizarea unui iluminat interior și exterior de mică intervenție. De asemenea, a colectat apele de streșină și le-a dirijat departe de fundații pentru micșorarea umidității clădirii.

-tot în 2005, când un sponsor a dorit oferirea unei sume de bani pentru consolidarea clădirii am realizat în regim benevol, în faza prezentă,

releveele care însoțesc această temă de proiectare. Cuantumul intervențiilor fiind prea mare, sponsorul s-a retras.

După această dată s-au făcut completări la construcția de chilii, din inițiativa Episcopiei Sârbe, pe care le ilustrez în releveul anexat documentației.

6.CERCETĂRI ȘI INVESTIGAȚII NECESARE A SE REALIZA

Relevee arhitectură + relevee degradări- DA (parțial)

-se va verifica și completa releveul anexat prezentei teme, se va realiza un releveu explicit al degradărilor, se vor monta martori din ipsos

Studiu istorico arhitectural- DA (parțial)

-se vor putea folosi sursele menționate în prezenta temă și se vor completa cu date din terțe surse

Ridicare topografică+ lucrări de comasare terenuri: DA (parțial)

-s-a realizat o ridicare topometrică, strict pentru terenurile mănăstirii masate momentan pe acest amplasament, fără obținerea vizei ANMCPI, atașată acestei documentații, alături de extrasele CF din 2009. În vederea obținerii AC , aceste extrase se vor reactualiza, iar pentru obținerea vizei ANMCPI, se vor întocmi documentațiile de comasre ale terenurilor. De asemenea, se va realiza documentația pentru concesionarea terenului în suprafață de 150 mp, din fața accesului în mănăstire, precum și aceea de dezmembrare a cestui teren.

Ridicarea topometrică pentru celelalte proprietăți mănăstirești, se va realiza prin efortul Episcopiei Sârbe Timișoara.

Studiu geotehnic- DA

-se va întocmi obligatoriu un studiu geotehnic al terenului, cu realizarea de dezveliri de fundații (în 2005 am realizat, fără materializarea concluziilor într-un studiu geo o dezvelire de fundații, care au evidențiat două nivele de fundare: la ca 60 cm în zona navei bisericii și la cca 180 cm în zona turnului clopotniță

Cercetare arheologică- NU

-se vor folosi rezultatele cercetării arheologice întreprinse până acum de către echipele de specialiști ale Muzeului Banatului Montan Reșița

- se vor marca signalistic și prin amprente în teren zona explorată de către acest colectiv
- se va realiza o săpătură de control, dacă se va putea, în interiorul bisericii

Cercetare de parament- DA

Expertiza biologică - DA

Expertiza componente artistice – DA

-se va realiza expertiza componentelor artistice, înainte de realizarea consolidării clădirii bisericii pentru demararea eventualelor operații de salvare a picturii existente în straturi ascunse

Alte studii și cercetări necesare

Expertiza tehnică- DA

- este obligatorie și va fi întocmită de către expert atestat deopotrivă MLPTL și MCC

7. ETAPIZAREA PROIECTĂRII

În capitolul 1.4 am descris explicit necesarul de lucrări care trebuie realizate pentru revitalizarea ansamblului mănăstiresc și transformarea lui într-un punct de interes viu, care ar putea conduce la renașterea acestei zone bănățene.

Prezint acum un corolar al acestora.

Tema de proiectare, solicită realizarea lucrărilor de consolidare și restaurare a ansamblului, lucrări de restaurare a clădirii chiliilor, lucrări de refacere și completare a împrejurimii, lucrări de extindere a fondului construit în zona chiliilor, cu spații dedicate enoriașilor, extinderea incintei mănăstirii pentru materializarea unui turn poartă de acces , lucrări de sistematizare verticală, construirea de spații anexă îngropate cu rol de garare, dotări utilitare, lucrări de restaurare pictură interioară, restaurare și completare mobilier, signalistică, material promoțional.

ETAPA I INTERVENȚII DE URGENȚĂ (dacă este cazul de scoatere din pericol) – DA –lucrări de inventariere a stării bolților, cu măsuri de stabilizarea a evoluției degradării acestora.

ETAPA II PROIECT DE RESTAURARE ȘI CONSOLIDARE

a. Lucrări preliminare

-cercetări și investigații

- se vor realiza în completarea datelor furnizate de această temă, cercetări ale izvoarelor
- se vor efectua dezveliri de fundații, montarea de martori în zona fisurilor
- se va realiza studiul geotehnic
- se va realiza expertiza tehnică a clădirilor
- se va expertiza lucrarea de pictură cu salvarea eventualei picturi valoroase cu soluții pentru refacerea integrală a picturii interioare în manieră bizantină
- se va întocmi documentația D.A.L.I

b. Proiectare

–faza PT

Pentru întocmirea fazei PT a lucrării se vor realiza următoarele secțiuni:

1. arhitectura restaurare, extindere + verificarea proiectului la exigențele B,C,D,E,F

Documentație cuprinzând piese desenate și scrise pentru:

- realizarea consolidării și restaurării clădirii bisericii existente, măsuri pentru eliminarea umezelii
- extinderea chiliilor existente cu restudierea lor volumetrică cu o $A_c = 140$ mp și $A_{cd} = 420$ mp, distribuită în subsol, parter, pod funcțional, legată articulat de clădirea existentă
- realizarea documentației pentru concesionarea terenului în suprafață de 150 mp pentru realizarea turnului poartă de acces în incinta mănăstirii
- documentația pentru realizarea turnului poartă, a împrejurii aferente și a porților de acces carosabil și pietonal
- materializarea unui corp anexă realizat îngropat $AC = ACD = 50$ mp, cu destinația garare
- propunerea de recondiționare a împrejurii și completarea acestora pe traseul limitei de proprietate

2. rezistența + verificarea proiectului la exigența „A” (verificator atestat MCC)

- aplicarea concluziilor expertizei tehnice în secvența de rezistență
- realizarea dacă este cazul a consolidării fundațiilor (cămășuri, subzidiri , sa) montarea tiranților, realizarea torcretărilor, înlocuirea elementelor de lemn ale șarpantei afectate de umezeală sau degradare biologică, s.a.
- soluțiile constructive pentru intervențiile asupra clădirii chiliilor, a extinderii acestora, a realizării turnului poartă și a anexelor îngropate.
- soluții pentru împrejurire
- extrase de armătură

3. instalații + verificarea proiectului la exigențele Is, It, Ie

Documentație cuprinzând piese desenate și scrise pentru:

- soluții pentru încălzirea spațiului interior al bisericii
- soluții pentru încălzirea spațiului interior al chiliilor și corpurilor anexă
- soluții pentru realizarea iluminării interioare a clădirii bisericii , a chiliilor și a corpurilor anexă
- soluții pentru iluminarea arhitecturală a ansamblului
- soluții pentru dotarea sanitară a spațiilor chiliilor și a corpurilor anexă

- dotarea IT a chiliilor
- soluții pentru colectarea apelor pluviale de pe teren

4.documentație economică-antemăsurători, liste dotări utilaje, liste dotări mobilier

- memoriu general
- memorii pe specialități
- scenariu de siguranță la foc (exigența C)
- memorii pentru obținerea verificării la exigențele B,D,E,F
- antemăsurătorile explicite pentru fiecare specialitate în parte însoțite de către devizele de control valoric
- listele de dotări pentru utilaje
- liste de dotări pentru mobilier
- devize financiare, devize pe obiecte , deviz general
- deviz pentru continuarea explorărilor arheologice , doar ca secțiune de control , în interiorul bisericii
- graficul de eșalonare al investiției
- programul de control al proiectării și execuției lucrării

5.caiete de sarcini

-caiete de sarcini pentru fiecare specialitate în parte , cuprinzând piese scrise și desenate

6.proiect organizare șantier

- proiect de organizare de șantier, care nu va afecta în nici un fel obiectivele aflate pe teren, precum nici împrejurimile carosabile sau pietonale ale zonei . Organizarea de șantier se va realiza pe terenul strict al mănăstirii
- evaluarea valorică a acestuia

Documentațiile conexe PT: pentru obținerea avizelor de specialitate care sunt cerute prin Certificatul de urbanism

- aviz MCC- București
- viza ANMCPI pe planul cadastral – Moldova Nouă
- acord mediu- Reșița
- aviz Enel- Moldova Nouă
- aviz Muzeului Banatului Montan Reșița
- aviz Inspekția de Stat în Construcții Reșița
- aviz Poliția de frontieră Moldova Nouă
- aviz Parcul Național Porțile de Fier Orșova
- aviz Romtelecom Reșița
- document OAR, dovada specialist MCC

-faza DE va cuprinde următoarele secțiuni:

1. arhitectura, cuprinzând:

- detalii legate de toate elementele constitutive ale clădirilor : tîmplării interioare și exterioare, tratament protecție lemn, ignifugări , detalii de pardoseli, streașină, solbancuri, elemente decorative de fațadă și de interioare, mod de îndepărtare al infiltrațiilor, rețete pentru tencuieli și zugrăveli, sa
- elemente de signalistică
- detalii legate de recondiționarea sau înlocuirea pieselor de mobilier (strane, refacere catapeteasmă), piese de mobilier noi necesare dotării chiliilor și a extinderii acestora

-2.rezistența

- elemente specifice secțiunii de rezistență (armări elemente de consolidare sau elemente noi, montare tiranți, detalii șarpanta lemn sa)

-3. instalații

- detalii legate de secțiunea de instalații electrice, termice, sanitare

c. Lucrări suplimentare (faza PT+DE)

-sistemizare verticală : **DA**

-amenajări exterioare : **DA** (trotuare de gardă, alei de acces și circulație în incintă, punere în valoare fîntîna prin realizarea fialei, amplasarea foișorului, plantații, elemente de mobilier urban, fîntînă decorativă din piatră)

-rețele exterioare (numai în incintă- apă, canal menajer și pluvial, electrice, termice): **DA**

-instalație paratrăsnet; **DA-obligatoriu**

d. Documentație privind refacerea picturii interioare

-soluții de salvare (dacă este cazul), refacere, organizare de șantier, evaluare, eșalonare execuție pentru refacerea picturii interioare

Intervențiile de reabilitare, (restaurare, consolidare, extindere), se vor realiza non invaziv și nedistructiv, avînd controlul asupra materialelor de construcție, al proporțiilor componentelor ansamblului cu folosirea materialelor de construcție locale, fără intervenții stridente prin natura și textura materialului, fără aplicații cromatice agresive, cu păstrarea specificului arhitectural al ansamblului și al fiecărui monument în parte și cu respect față de acestea. Sunt permise intruziuni de materiale moderne doar la instalațiile electrice, sanitare, termice.

întocmit: arh. Ioana Mihăiescu
specialist MCC nr. 220S/2006

Arh. Ioana Mihăiescu
 Birou individual de arhitectură TNA 308
 Specialist MCC 220S/20.07.2006
 Reșița, str. Ateneului nr. 1/6/1
 CIF 19809690
 0745/253974 ; 0255/217840
arhim@clicknet.ro

Fișa ansamblului istoric

**MĂNĂSTIREA Ortodoxă Sârbă cu hramul „Înălțarea Domnului”
 (lăcașul „Sfântului Sava”)**

Localitatea BAZIAȘ- Comuna SOCOL , JUDEȚ CARAȘ SEVERIN

Înscris în Lista monumentelor istorice 2009 sub cod: CS-II-a-A-10972 ,
 compus din :

((biserica (CS-II-m-A-10972.01), chiliile -ruine(CS-II-m-A-10972.02)-
 zid de incintă (CS-II-m-A-10972.03)

1	Fișa minimală de identificare a monumentului istoric	
1.	Cod	cod: CS-II-a-A-10972
1.1.1	Lista 1995	
1.1.2	Lista 1991-1992	
1.1.3	Lista 2004-2009	CS-II-a-A-10972
1.2	Categorie	
1.2.1	Monument	
1.2.2	Ansamblu	X
1.2.3	Sit	
1.3	Denumirea actuală	Mănăstirea Ortodoxă Sârbă cu hramul "Înălțarea Domnului" Baziaș
1.4	Denumirea originară	Mănăstirea Ortodoxă Sârbă Baziaș cu hramul "Sf. Ilie" Baziaș
1.5	Denumiri anterioare	Mănăstirea Ortodoxă Sârbă cu hramul "Înălțarea Domnului" Baziaș
2	Administrativă/ amplasament/ localizare	
2.1	Stat	România
2.2	Județ/ nume/indicativ/număr	Caraș Severin

2.3	Oraș/sat/comună actuale	Sat Baziaș, comuna Socol
2.4	Cod poștal	
2.5	Strada /nr. actuale	În centrul localității Baziaș, comuna Socol, Județ Caraș Severin , cu acces din DN 57 A, la borna kilometrică 19+300 m și borna fluvială 1073
2.6	Oraș/sat/comună/originare/anterioare	-
2.7	Strada /nr. anterioare	-
2.8	Referințe cartografice/ toponimie	Plan încadrare furnizat de SC "Topo Plan "SRL Reșița Ridicare topografică realizată de SC "Topo Plan "SRL Reșița
2.9	Referințe cadastrale	Plan cadastral datare - Imperiul Austro – Ungar (Maria Tereza)
2.10	Referințe privitoare la zona de protecție	Conform PUG Socol realizat în 1993 de către SC"CASE"SA Reșița, nu se prevăd zone de protecție ale monumentelor sau ansamblurilor istorice - s-a comandat în 2011,noul PUG Socol ,societății SC « Capitel » SRL Alba Iulia , plan în curs de elaborare, care prevede rază de protecție monument (ansamblu) de 200 m, conform legislației în vigoare
2.11	Categoria de arhitectură	Arhitectură ecleziastică- tipul clasic al triconcului sîrbesc
2.12	Tipul de folosință sau funcțiunea	Clădire de cult+ chilii (conac)
2.13	Folosința actuală	Clădire de cult+ chilii –cu o vieuitoare
2.14	Folosința inițială	Clădire de cult+ chilii
2.15	Folosința anterioară	Clădire de cult+ chilii
2.16	Reglementări urbanistice în care se înscrie	PUG comuna Socol , aflat în curs de elaborare
3	Statut proprietate	
3.1	Actualul proprietar	Cf. extraselor de CF, Biserica Grecească Răsăriteană Sârbă din Baziaș (similar Biserica Ortodoxă Sîrbă)
3.2	Proprietar originar	Biserica Ortodoxă Sîrbă Baziaș
3.3	Proprietari anteriori	Biserica Ortodoxă Sîrbă- Baziaș În perioada comunistă afigurat 1944-1989, a figurat ca proprietar de terenuri ,Statul Român
3.4	Utilizatori	Episcopia Ortodoxă Sârbă Timișoara – prin Biserica Ortodoxă Sârbă Baziaș

4.	Datate	
4.1	Datate prin perioade/secole	Biserica triconc sec. XII Turn clopotniță sec.-XVIII
4.2	Datate prin intervale de date	1219- construcțiile s-au realizat din materiale perisabile (lemn, nuiele, scîndură); 1496 (construcție zidită: 1871 extindere cu turnul clopotniță-c-ție zidită:
4.3	Datate precisă	
4.4	Justificarea datării	Începînd din 1560 prin deftere turcești; documente scrise; inscripționări lapidare
5	Persoane și evenimente asociate istoriei ansamblului	
5.1	Ctitor/ finațator	Sf. SAVA NEMANJIĆ- arhiepiscop sîrb- conform tradiției orale -unii istorici consideră îl consideră ctitor al celor trei mănăstiri (Zlatița, Cusici, Baziaș) pe energicul despot sârb Iovan Brancovici (1462-1502) fiul despotului Stefan (1420-1476)
5.2	Autor /meșter	În 1855-1860 mănăstirea a fost renovată cu ajutorul celor nouă călugări trăitori veniți de la Zlatița retrași aici datorită incendierii mănăstirii Zlatița. 1855 – familia regală OBRENOVIĆ donează ușile împărătești (ctitoria este marcată și consemnată prin semnătura regală pe iconostas, identificabilă și astăzi) -1860 a fost pictată și a funcționat aici și o școală mănăstirească <i>Prima</i> școală în localitatea Baziaș a fost cea din "tinda bisericii" iar cei care învățau copii au fost călugării mănăstirii. Acest fapt este confirmat și de documente. Astfel, într-un raport școlar de la mijlocul secolului XIX se arată că în acel timp în Baziaș a funcționat o școală la mănăstire iar ca învățători sunt numiți egumenul David Arsenovici și ieromonahul Arsenie Moga. Pictura interioară a fost realizată de Živko Petrović și de fiul său Dimitrije

		din Zemun, cu ajutorul zugravului Moritz Brayer
5.3	Istoric	<p>Unii istorici susțin că ar fi fost construită în 1225, alții, în secolele al XIV-lea sau al XV-lea, de către despoții sârbi care au contribuit financiar și material la ridicarea, în general, a mănăstirilor de pe malul stâng al Dunării, de pe teritoriul actual al României, precum mănăstirile de la Baziaș, Cusici și Zlatița.</p> <p>-1496 anul fondării celor trei mănăstiri: Baziaș, Cusici și Zlatița menționat într-un document din 1775</p> <p>-1560 – mănăstirea este amintită în documente (deftere) turcești</p> <p>-1557- Patriarhia Sârbă de la Peci (Kosovo) a luat sub ocrotirea sa și pe ortodocșii din Pașalâcul Timișoarei, pentru aceasta înființând episcopatele de la Vârșeț și Timișoara. Mănăstirea aparține de acest episcopat</p> <p>-1557 Dieta din Transilvania va încerca să răspândească Reforma printre ortodocșii bănățeni, iar venirea la putere a membrilor familiei Bathory, care erau catolici, va însemna încercarea de catolicizare a ortodocșilor. Acestei intenții ortodocșii din Banat se opun cu o contrareformă.</p> <p>-1552-1718- stăpânirea turcilor asupra Banatului</p> <p>- 1569-1579- conform unor evidente, mănăstirea a avut trei călugări. Biserica avea dimensiuni medii și era complet pictată la interior, fundația era din piatră și zidurile din cărămidă, iar chiliile erau dispuse în jurul ei.</p> <p>-1716-1718 războiul austro-turc încheiat cu victoria austrieilor</p> <p>-1718 pacea de la Possarewitz prin care, Banatul și Oltenia au trecut sub stăpânirea austriacă.</p> <p>-1721 refacerea mănăstirii din material solid după cum reiese din conținutul unei inscripții în limba slavonă bisericească pe o piatră care se află încorporată în zidul bisericii, în partea de sud a cesteia Aceasta implică construirea turnului bisericii, singura componentă târzie a bisericii</p> <p>-1737-1739- mănăstirea este distrusă în timpul războiului austro-turc</p> <p>În anul 1738 în septembrie turcii au trecut Dunărea la Ostrov și au cucerit fortăreața Nova Palanca. În același timp, armata pașei Tos Mohamed a mășăluit prin sudul Banatului. În cursul acestei expediții au fost incendiate mai multe biserici și mănăstiri, inclusiv mănăstirea Baziaș</p> <p>-1771 fâșia ce cuprindea mănăstirile Baziaș, Zlatița și Cusici vor fi alipite regiunii</p>

	<p>militare. În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea acțiunile prozelitiste ale uniților, sprijinite de autoritățile habsburgice, și-au îndreptat privirile spre mănăstirile ortodoxe care constituiau adevărați stâlpi ai ortodoxiei prin misiunea religioasă populară ce o desfășurau. Deși inițial s-a urmărit desființarea acestor mănăstiri de teama răsculării credincioșilor nu s-a putut realiza acest fapt. Întrucât în acea perioadă administrația austriacă era preocupată de organizarea Confiniului de Graniță s-a dispus ca și fâșia ce cuprindea mănăstirile Baziaș, Zlatița și Cusici să fie alipite regiunii militare. Acest fapt a determinat, la 13 septembrie 1771, pe mitropolitul de Carlovăț să protesteze împotriva luării unei asemenea măsuri.</p> <p>- 1772 – mănăstirea trece sub jurisdicția mănăstirii sârbești din localitatea apropiată, Zlatița, alături de mănăstirea KUSIĆ împreună cu averea mișcătoare a celor două mănăstiri. Pământul mănăstirii a fost împărțit satelor Socol și Zlatița, care în acel an erau deja înregimentate</p> <p>-1775- Dintr-o conscripție a mănăstirilor bănățene aflăm că în acel an cele trei mănăstiri aveau împreună 8 viețuitori din care un egumen (Paisie), un vicar și 6 ieromonahi, dintre care doar unul la Baziaș.</p> <p>- 1775 și-a pierdut autonomia, și a devenit o filială a mănăstirii Zlatița, iar călugării au fost mutați la Zlatița. Aici a rămas un singur viețuitor.</p> <p>- în 1805 se construiește din piatră conacul mănăstirii Baziaș, crescând și numărul viețuitorilor(călugărilor)de la 5</p> <p>-1848 călugării de la Zlatița se refugiază la Baziaș (datorită incendierii mănăstirii)iar ieromonahului Paisie Andeevici, este numit egumen peste toate cele trei mănăstiri. În 1855-1860 mănăstirea a fost renovată cu ajutorul celor nouă călugări trăitori veniți de la Zlatița retrași aici datorită incendierii mănăstirii Zlatița. 1855 – familia regală OBRENOVIĆ donează ușile împărătești (ctitoria este marcată și consemnată prin semnătura regală pe iconostas, identificabilă și astăzi)</p> <p>-1860 a fost pictată și a funcționat aici și o școală mănăstirească <i>Prima</i> școală în localitatea Baziaș a fost cea din "tinda bisericii" iar cei care învățau copii au fost călugării mănăstirii.</p> <p>-1868-1872- sub îndrumarea egumenului Zlatiței, Luchian Ieremici, s-au efectuat reparațiile atât asupra bisericii cât și a</p>
--	--

		<p>conacului mănăstirii Baziaș. Aceste reparații s-au terminat, cum reiese din pecetea mănăstirii Baziaș (din anul 1900), în anul 1872. Pecetea respectivă are reprezentată în interior biserica mănăstirii Baziaș, pe a cărei turlă se distinge anul 1872..</p> <p>În 1900 devine mănăstire de sine stătătoare și este cunoscută sub denumirea de Mănăstirea Sf. Sava Baziaș. Iosif Popovici egumen al Baziașului primește administrarea mănăstirii Baziaș de la Sava Vlahovici pe data de 16 octombrie 1900.</p> <p>-1914-1918- Situația mănăstirii se înrăutățește când biserica <i>mănăstirii și clădirea școlii</i> a fost ținta tunurilor de pe vasele de război aflate pe Dunăre</p> <p>După 1919, cele trei mănăstiri sârbești au ajuns pe teritoriul României, în proximitatea noii frontiere. În primii ani, cea de la Baziaș a fost afiliată Zlatiței,</p> <p>Secolul al XX-lea a fost mult mai agitat. În cele două războaie mondiale, mănăstirea Baziaș a fost lovită cu tunurile de către marina germană de pe Dunăre.</p> <p>În anul 1928, după 28 de ani de autonomie mănăstirea Baziaș este din nou afiliată mănăstirii Zlatița.</p> <p>-În 1934, la Baziaș nu mai exista nici un călugăr. În acel an, la mănăstirea Baziaș slujbele se oficiau o dată pe lună.</p> <p>- 1 iunie 1936 mănăstirea Baziaș este din nou despărțită de mănăstirea Zlatița și trecută sub administrația egumenului Pantelimon Doșen.</p> <p>Dar pentru că cele două mănăstiri nu-și achitau cu regularitate obligațiile, egumenul Pantelimon Doșen era nevoit să se adreseze mereu organelor bisericești superioare pentru a primi ce i-a fost promis. Între timp mănăstirea se degrada continuu. Acest fapt l-a determinat pe egumenul Pantelimon Doșen să lanseze prin intermediul revistei "Duhovna straja" un apel către toți cei care ar putea ajuta biserica mănăstirii din Baziaș.</p> <p>Glasul apelului a avut un efect scontat căci în anul 1936 mănăstirea a fost reparată. În sprijinul mănăstirii a stat episcopul Gheorghe Letici și câteva personalități din Iugoslavia care au dorit ca numele lor să rămână anonim. Patriarhia Serbiei, în sprijinul acestei acțiuni, a donat suma de 20.000 de dinari, iar societatea U.D.R. (Uzinele Domeniilor Reșița) a donat tabla necesară acoperirii bisericii.</p>
--	--	---

		<p>Deși a fost din nou reparată în 1936, avea să fie abandonată în perioada comunistă, până în 1980</p> <p>- în anul 1937, prin moartea egumenului mănăstirii Sf. Gheorghe, se face o nouă redistribuire a călugărilor și egumenul Pantelimon este mutat de la mănăstirea Baziaș, care devine din nou afiliată la mănăstirea Zlatița.</p> <p>- În anul 1939 conducerea mănăstirii Baziaș este preluată de ieromonahul Gheorghe Draghici și din nou se desparte de Zlatița.</p> <p>-În cel de-al doilea război mondial, starea Baziașului se înrăutățește. În 1944, între 28 august și 6 septembrie, localitatea este atacată de nouă ori de către artileria germană. Pe 6 septembrie, în timpul rezistenței armatei române, au fost uciși șeful vamei, șase soldați de infanterie și un sergent elev.</p> <p>La 1 decembrie 1945, conducerea celor trei mănăstiri este preluată de ieromonahul Kiril Seculici</p> <p>În 1955, moare și ultimul călugăr și se stinge și viața monahală în mănăstirea Baziaș. În ciuda strădaniilor părintelui Kiril Seculici de a menține neatinsă flacăra credinței în mănăstirile Clisurei și Poliadii.</p> <p>Perioada regimului comunist a ruinat-o încetul cu încetul</p> <p>În anul 1980 mănăstirea a fost renovată.. După aceea, s-a permis desfășurarea acolo a unor slujbe religioase, care se bucurau de participarea a mii de credincioși.</p> <p>Vechiul conac a fost dărâmat și în locul lui a fost construit unul nou. S-a reparat zidul ce înconjoară mănăstirea. S-a schimbat tabla de pe acoperișul bisericii, iar interiorul și exteriorul bisericii a fost și el tencuit. Redevenită funcțională datorită acestor lucrări, aici se desfășoară slujbe îndeosebi cu prilejul Schimbării la Față (Preobraženje), când la Baziaș se adună mii de credincioși și când se decernează și premii literare scriitorilor de limbă sârbă din România și străinătate. Manifestările literare se constituie într-un omagiu celui care a fost Sf. Sava Nemanjić, părintele spiritual al sârbilor de pretutindeni. Demne de amintit aici sunt eforturile preoților din Clisura și Poliadia care au lucrat cot la cot cu credincioșii din aceste locuri. Un loc aparte în cadrul acestei acțiuni l-a avut preotul Vasile Vezelici împreună cu enoriașii săi din Moldova</p>
--	--	---

		<p>Veche.</p> <p>Acum aici trăiește o singură viețuitoare. Mănăstirea este deschisă în ziua hramului Schimbarea la față - 19 august. Acesta a rămas neclintit, ca un reper de netăgăduit al ortodoxiei pe aceste meleaguri.</p>
6.	Descriere	
6.1	Zona și așezarea	<p>Comuna Socol, sat Baziaș, amplasat pe malul stîng al Dunării, la intrarea acesteia în România. Ansamblul este amplasat în centrul localității, cu acces din DN 57 A</p> <p>În timp, localitatea a fost port la Dunăre și aici s-a construit o cale ferată din România (Oravița Baziaș)</p>
6.2	Descriere obiectiv ansamblu	
	-plan	<p>- planul bisericii – triconc sec XIV, cu pilaștri adosați în flancurile absidelor laterale, turn clopotniță adăugat ulterior sec XVIII</p> <p>-plan chiliilor: similar ca datele cu biserica, în forma de L, cu completări contemporane</p> <p>-plan incintă: parțial poligonală, parțial racordată la forma terenului.</p>
	-elevație	<p>Biserica</p> <p>-h la streșină + 4,80 m</p> <p>-h la coama +6,0 m</p> <p>-h la turla navei +11,0 m</p> <p>-h la turla clopotniței +13,2 m</p> <p>Chiliile: P: P+1</p> <p>-h la streșină +2,7 m</p> <p>-h la coamă +4,80 m</p> <p>Împrejmuirea:</p> <p>-h = 2,30 m</p>
	-volumetrie	<p>Biserică : simplă, clară explicită, specifică bisericilor sîrbești din zonă</p> <p>-turla bisericii de formă rotundă la interior și poligonală la exterior</p> <p>Turnul clopotniță :</p>

		<p>-volumetrie marcată de 4 coloane angajate octogonale, amplasate în colțurile acestuia</p> <p>-un registru decorativ de separație al staturii navei de cel al turnului</p> <p>-cupola ovoidală încheiată cu o lanternă</p> <p>Chilii : simplă, cu completare volumetrică puternică, învelitoare neadecvată ca material de finisaj</p> <p>Împrejmuirea : simplă, piatră aparentă, trădează farmecul vremii și se desprinde parțial din relief</p>
	-fațade	<p>Biserica – fațada acces .oferă silueta turnului clopotniță</p> <p>Turnul clopotniță</p> <p>–coloane octogonale angajate pe fiecare dintre cele 4 colțuri ale sale , devenind și elemente terminale ale fațadei principale, încheiate cu fială de coronament</p> <p>- friză arcatură decorativă din tencuială ajurînd elementele volumetrice esențiale ale turnului și marcînd astfel două registre pe fațadă</p> <p>- fereastră ogivală turn clopotniță, închisă cu țîmplărie metalică gen oblon</p> <p>-rozasă minionă deasupra intrării, în axul acesteia</p> <p>-arc de descărcare deasupra ușii de acces</p> <p>-ușă lemn masiv casetată (înlocuită de curînd cu o ușă dreaptă, aleatorie, din lemn)</p> <p>Biserică: fațada laterală</p> <p>-sunt evidențiate cele 2 etape de construire prin decalarea soclului între modulul de secol XIV și cel de secol XVIII</p> <p>-aliniament la streșină și la goluri</p> <p>-turlă octogonală exterioară pe navă și rotundă la interior, cu ferestre tip fantă</p> <p>-goluri de ferestre în arc turtit (de</p>

		<p>descărcare)</p> <ul style="list-style-type: none"> -împlării lemn , protejate cu gratii metalice -lipsă elemente decorative -turn patrat clopotniță cu coloane angajate octogonale în colțuri+ turnulețe de coronament -tencuieli drișcuite la pereți și parțial al soclu <p>Chilii</p> <ul style="list-style-type: none"> -fațade simple, fără studiere de compunere grafică -extindere regim parter +1 etaj, cu introducerea unei ferestre tip triforium - uși lemn neunitare, trădînd starea de improvizație -tencuieli drișcuite la pereți -lipsă orice element decorativ -clădire neterminată <p>Împrejmuire:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prezență naturală, sinceră- piatră naturală calcar în ziduri continue, h= 2,30 m - stîlpi prelucrați prin tencuire și amplasare a panourilor de confecție metalică la fațada acces
	-formă învelitoare	<p>Biserica : învelitoare în 2 ape aplicată pe nava</p> <ul style="list-style-type: none"> -învelitoare octogonală pe turla navei -învelitoare cupolă ovoidală pe turla clopotniței <p>Chilii : acoperire în 4 ape</p> <p>Împrejmuire : neprotejată de acoperiș, ci doar de un glaf de beton</p>
	compartimentare interioară	<p>Biserica : nu există compartimentări , în afara delimitării turnului clopotniță și a altarului</p> <p>Chilii : compartimentări funcționale</p> <p>Împrejmuire : fără întrerupeir în cursivitatea desfășurării acesteia</p>
6.3	Elemente de construcție	

6.4	Materiale și tehnici de construcție structura	<p>Biserica</p> <ul style="list-style-type: none"> -construcție din piatră-pereți -acoperire cu bolți cilindrice cărămidă, semicalote, arce , bolți pe pandantivi, - turn din cărămidă și piatră, planșee lemn <ul style="list-style-type: none"> - scară de lemn foarte abruptă acces turn clopotniță <p>Chilii :</p> <ul style="list-style-type: none"> -zidărie mixtă din piatră și cărămidă plină + BCA -planșee din lemn și beton -fundații din piatră <p>Împrejmuire:</p> <ul style="list-style-type: none"> -fundații din piatră -zidării din piatră aparentă -stâlpi din zidărie de cărămidă tencuită la fațada de acces+ confecție metalică
6.5	Materiale de acoperiș	<p>Biserica : învelitoare tablă vopsită</p> <p>Chilii : învelitoare tablă Lindab, culoare bordo</p> <p>Învelitoare : fără acoperire , ci doar cu bordare printr-un glaf din beton</p>
6.6	Componente artistice	<p>Biserica:</p> <p>Friza arcatură din tencuială pe turnul clopotniță, fiale, rozasa mică</p> <p>Pictura interioară academică deteriorată- considerată nevaloroasă</p>
6.7	Mobilier	<p>Biserica :</p> <ul style="list-style-type: none"> -strane lemn vopsit, afectate de umezeală -clopot din bronz <p>Chilii : mobilier din donații</p>
6.8	Inscripții	Plăci din piatră , inscripționate, inserate în pereții exteriori și interiori ai bisericii
6.9	Încadrare stilistică	Tipul clasic al triconcului sârbesc – din arhitectura ecleziastică a Banatului
6.10	Patrimoniu mobil	Icoana Făcătoare de minuni de la Ildahar (copie), transmutată în muzeul Episcopiei Sîrbe
7	Conservare, restaurare, prezervare	
7.1	Starea generală de conservare	Rea

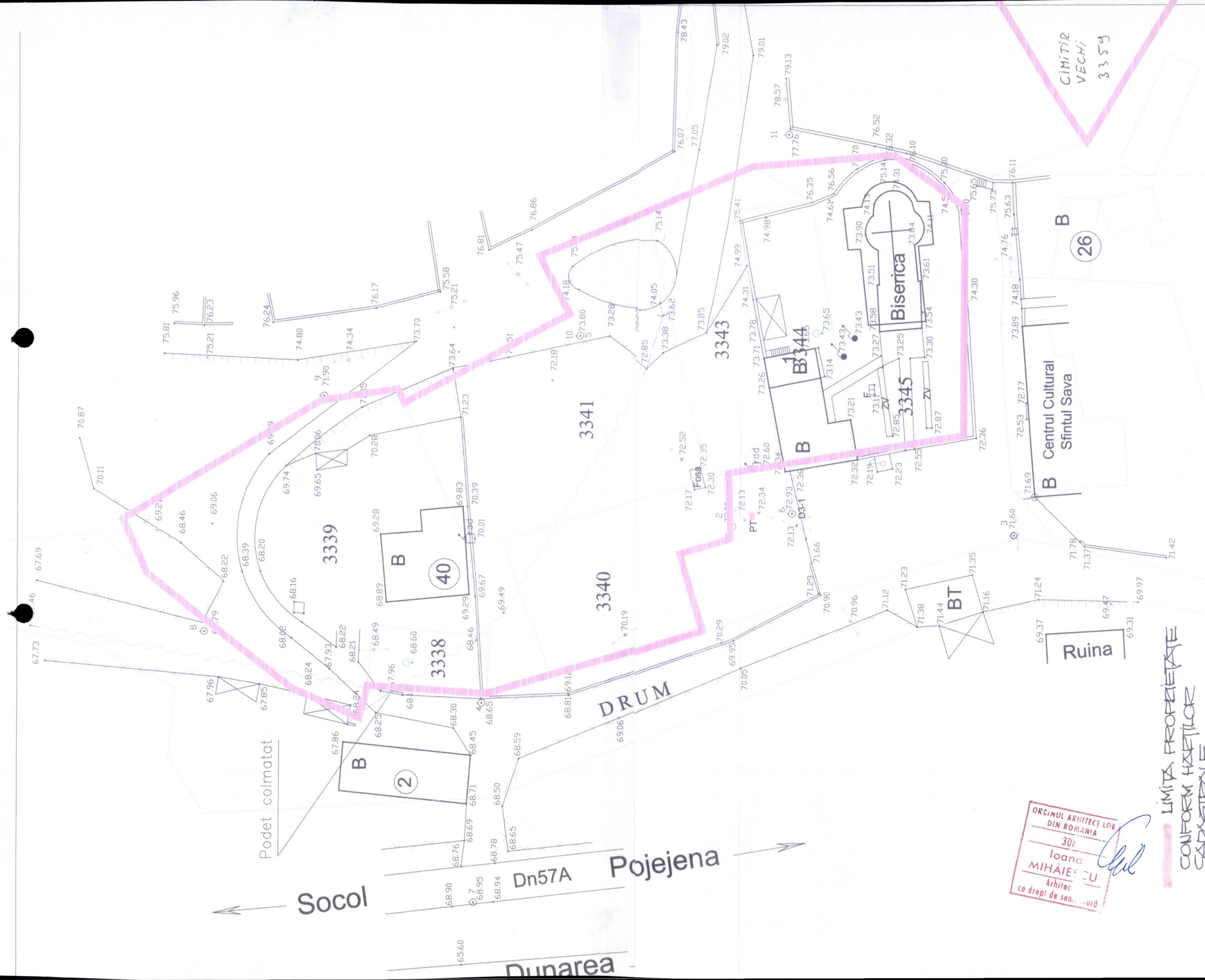
7.2	Lucrări anterioare de restaurare	1980-1982- mănăstirea a fost renovată. Vechiul conac a fost dărâmat și în locul lui a fost construit unul nou. S-a reparat zidul ce înconjoară mănăstirea. S-a schimbat tabla de pe acoperișul bisericii, iar interiorul și exteriorul bisericii a fost și el tencuit parțial -după 2005 s-a realizat o extindere la clădirea chiliilor- nu există documente tehnice
7.3	Propuneri restaurare, reabilitare, reconversie	Conform temei de proiectare 2011, întocmită de arh. Ioana Mihăiescu, Reșita specialist MCC, ansamblul își păstrează destinația. Se vor opera lucrări de consolidare, restaurare, extindere, amenajări exterioare și interioare, aplicate întregului ansamblu.
8.	Documentare /referințe	
8.1	Bibliografie	<ul style="list-style-type: none"> -dr. Mircea Păcurariu "Istoria Bisericii Ortodoxe Române" vol. I, București 1980 - Din monografia "Mănăstirea Baziaș" de iereul Vasa Lupulović și prof. Borislav Đ. Krstić apărută în 1998, la Editura Uniunii Sârbilor din România - dr. Ljubivoje Cerović "Misao" – Novi Sad, 1991 -I.D. Suciu, Monografia mitropoliei Banatului, Timișoara, -Dumitru Țeicu: Banatul Montan în Evul Mediu Timișoara 1998 - IDȘtefănescu: Arta veche a Banatului –Timișoara 1981 -R. Theodorescu : Bizanț, Balcani, Occident la începuturile culturii medievale românești –București 1974 -V. Vătășianu –Istoria Artei feudale în țările române – București 1959 -C.Moisescu –Arhitectura românească veche –București 2001 -V.Vlăduceanu :Mănăstiri bănățene Timișoara 1947
8.2	Dosare și rapoarte în arhive	- Beneficiarul nu deține date în

		<p>arhivă</p> <p>-o parte din informații au fost furnizate de directorul Muzeului Reșița, dr.Dumitru Țicu din arhiva Muzeului Banatului Montan din Reșița</p>
8.3	Hărți , planuri desenate	<p>-Harta cadastrală datată din vremea Imperiului Austro Ungar</p> <p>- Plan încadrare în zonă furnizat de SC « Topo Plan » Reșița</p> <p>-ridicare topometrică furnizată de SC « Topo Plan » Reșița</p> <p>-Plan situație furnizat de directorul Muzeului Banatului Montan Reșița</p> <p>-relevu întocmit de arh. Ioana Mihăiescu – Reșița , în anul 2005</p>
8.4	Fotografii	<p>- Fotografii realizate de arh. Ioana Mihăiescu – Reșița , în anul 2005 și 2011</p> <p>-imagini foto obținute de la terți</p>
8.5.	Alte informații	-date înscrise pe dale de piatră amprentate în pereții clădirii bisericii mănăstirii
9.	Nivelul de interes	
9.1	Grupa valorică	A
9.2	Categoria după natura obiectivului	II
9.3	Criterii de evaluare globală	<p>VV ridicat</p> <p>VA ridicat</p> <p>VR ridicat</p> <p>VS ridicat</p>
9.4	Data și documentul protecției	Lista 2009 cuprinzând ansambluri,monumentele și situri istorice
9.5	Codul primit prin respectivul act	CS-II-a-A-10972
10	Sistematizarea evidenței	
10.1	Data redactării fișei	28.04.2011
10.2	Instituția în cadrul căreia s-a redactat fișa	Birou Individual Arhitectură- Ioana Mihăiescu CF 19809690, TNA 308
10.3	Autorul fișei și calitatea acestuia	Arh. Ioana Mihăiescu – Specialist MCC 220S/2006
10.4	Trimitere la documentația fotografică aferentă	<p>Documentație foto - aprilie 2005-2011</p> <p>- format A4-imagini biserica interioare + exterioare+ chilii+ împrejmuire</p>

		- format A4, diverse secvențe
10.5	Trimitere la documentația desenată aferentă	<p>A01. Plan de încadrare în zonă</p> <p>A02. Plan cadastral amplasare terenuri- harta de pe vremea Imperiului Austro -Ungar</p> <p>A03. Plan situație existentă sc. 1/500</p> <p>A04. Plan situație limită proprietate cf. hărții cadastrale sc. 1/500</p> <p>A05. Plan situație propunere- cu evidențiere elemente de temă sc. 1/500</p> <p>A06. Plan situație existentă –harta furnizată de către Muzeul Banatului Montan Reșița</p> <p>A07. plan biserica –releveu sc. 1/50-autor arh. Ioana Mihăiescu</p> <p>A08. Fațada acces biserică – releveu sc. 1/50</p> <p>A09. Fațada laterală biserică releveu sc. 1/50</p> <p>A10. Fațada posterioară biserică releveu sc. 1/50</p> <p>A11. Secțiune longitudinală + plan învelitoare – material furnizat de către Muzeul Banatului Montan Reșița</p> <p>A12. Secțiune transversală + fațada posterioară – material furnizat de către Muzeul Banatului Montan Reșița</p> <p>A13. Plan conac sc. 1/100 –releveu</p> <p>A14. Vedere conac sc. 1/50 releveu</p>
10.6	Semnătura autografă a specialistului care a întocmit fișa	Arh. Ioana Mihăiescu
10.7	Semnătura și ștampila conducătorului instituției în cadrul căreia s-a redactat fișa	Arh. Ioana Mihăiescu Arhitect titular BIA Reșița
10.8	Nr. Proces verbal de validare în comisia Regională a Monumentelor Istorice	

1) Se completează numai capitolele și rubricile marcate cu bold.
Publicat în Monitorul Oficial cu numărul 448 din data de 24 iunie 2003

ORDINUL ARHITECT LOR
DIN ROMANIA
302
Ioana
MIHĂILESCU
Arhitect
cu drept de semnătură

LIMITA PROPRIETATE
CONFORM HARTII
CADASTRALE

PROIECTARE	BENEFICIAR	Manastirea Bazias.	DATA
S. C. TOPO-PLAN SERV. S. R. L. J. 11/55/1996	DENUMIRE PROIECT	Plan de amplasament si delimitare Manastire Bazias	Mai 2011
RIDICAT	top. Medovarschi P.	SCARA	PLAN DE SITUATIE

403

TEREN ATRIBUIT
DE PRIMĂRII
SOCOL UNEI
PERSONE FIDEL
PTR. C-TE LOCUINȚĂ
AN. 1980
Podet colmatat

Socol

Dunarea

Dn57A

Pojejena

FOȘA
SEPTICĂ

POST
TRANSFORMARE

FÂNTÂNĂ + HIDROPOT

FÂNTÂNĂ

Ruina

B Centrul Cultural
Sfintul Sava

Biserica

26

LIMITA TEREN
PROPRIETATE MONASTIRE

ORDINUL ARHITECT LOR
DIN ROMANIA
308
Ioana
MIHAIESCU
Arhitect
cu drept de semnatura

PROIECTARE	BENEFICIAR	Manastirea Bazias.	DATA
S. C. TOPO-PLAN SERV. S. R. L. J. 11/55/1996	DENUMIRE PROIECT	Plan de amplasament si delimitare Manastire Bazias	Mai 2011
RIDICAT	top. Medovarschi P.	SCARA	PLAN DE SITUATIE
DESENAT	top. Medovarschi P.	1:500	PROIECT NR. /2011 - PL. 01-T

teren atribuit de Primăria Socol unei persoane fizice pentru construire locuință în anul 1980

propunere construcție garaje îngropate

foișor lemn propunere

conac existent P+1, realizat prin eforturile proprii ale bisericii pergolă sau placă propusă

propunere prispa credincioși+oficiu +grupuri sanitare la subsol

biserica mănăstirii monument categoria "A"

propunere turn acces incintă

extindere

proprietate mănăstire prin concesionare teren (intenție)

refacere integrală împrejurime

Plan situație propunere sc. 1/500
(cu evidințierea elementelor de temă)

Intocmit: arh. Ioana Mihaiescu, cu consultarea Episcopului Bisericii Sârbe Timișoara și al Pr. Vicar al acesteia

Podet colmatat

acces carosabil

fântina

fosa septică

parc

post trafo existent

acces carosabil poartă + 2 porți laterale acces pietonal

Ruina

Socol

Dn57A

Pojejena

Centrul Cultural Sfantul Sava

Arh. Ioana MIHAIESCU

MINISTERUL CULTURII

SPECIALIST Nr. 220

(cu evidențierea elementelor de temă)

PROIECTARE		BENEFICIAR	Manastirea Bazias.	DATA
S. C. TOPO-PLAN SERV. S. R. L. J. 11/55/1996		DENUMIRE PROIECT		
			Plan de amplasament si delimitare Manastirea Bazias	Ma i 2011
RIDICAT	top. Medovarschi P.		SCARA	PLAN DE SITUATIE
DESENAT	top. Medovarschi P.		1500	PROIECT NR. /2011 - PL. 01-T

ORCINUL ARHITECT LOR
 DIN ROMANIA
 308
 Ioana
 MIHAILESCU
 Arhitect
 Cu drept de semnatura

Architect
drecht de

1500	PROJECT NR.
------	-------------

/2011 - PL. 01-T